

Müellif : Ömer Nasuhi Bilmen

Dergi : Sebilürreşad

Tarih : Cemaziyelevvel 1376 (Aralık 1956)

Ruh Hakkında Bir Mübahese - I

İslam ilimlerine dâir bir çok kıymetli eserler vücuda getiren, bilhassa Fıkıh hakkında muazzam bir kamus telif eden İstanbul müftüsü efâdıl-ı ulemadan Ömer Nasuhi Efendi hazretleri, bir Amerikan alimi tarafından sorulan dini suallara verdiği ilmi cevapların ruha dair yedinci fıkrası hakkında muhterem okuyucularımızdan Uşak'ta Avukat Hami Sunay tarafından 231'inci nüshamızda bazı mütalaat beyan edilmişti. Muhterem üstad, bu yazıya fıkra fıkra cevap vermişlerdir. Cevap uzun olduğu için bir kaç nüsha devam edecektir. Bu vesileyle Ruh hakkında bir çok faydeli malumat verilmiş bulunmaktadır ki kârîlerimizin bunları büyük bir ehemmiyet ve alâka ile takip edecekleri tabiidir.

Sebilürreşadın 231 sayısındaki ruha dair bir yazıya cevaptır :

1

Yazı sahibi diyor ki :

“Sebilürreşadın 228.sayısının ikinci sahifesinde yedinci sualin cevabında : “Ruh bir cism-i latiftir veya bir cevher-i mücerredir. Her insanın ruhu kendi bedeninden evvel yaratılmıştır” deniliyor. Bu cevap zahiren hoş görünür. Fakat ilm-i kelâm noktasından çok tehlikelidir.”

Biz de deriz ki :

Bu cevapta hiçbir tehlike yoktur. Bizim bu suretle cevap vermemiz, kendi kuruntumuz kendi indî mülahazamız eseri değildir. Biz bu cevabı tamamen ilm-i kelâmı tasrih ve tercih edilmiş olan beyanata, ilmi delillere dayanarak yazmış, nakletmiş bulunuyoruz. Nitekim aşağıdaki yazılarımızla bunu ispat edeceğiz.

2

Yazı sahibi diyor ki :

“Ruh Kur’anda Allah’ın emrinden ibarettir, buyrulduktan sonra bir din âlimi bunu tayinle “cism-i latiftir” diye ihtimal ile de olsa tayin doğru olmaz. Bu sebeptendir ki, İmam-ı Âzam Efendimiz “Bilmem” cevabını vermiştir.”

Biz de deriz ki :

Kur’an-ı Mübinde: “Ruh Rabbimin emrindedir.” buyurulmuştur. Bunun manası “Ruh Allah’ın emrinden ibarettir” demek değildir. Çünkü Emr-i ilâhî başka, o emir ile vücuda gelen şey de başkadır. Ruh, bir mahluktur Allah Teâla’nın emri ise zat-i uluhiyetiyle kaim olduğundan böyle mahlukiyetle muttasıf olamaz. Tefsirlerde buna dair bir çok izahat vardır. Ezcümle deniliyor ki : Bu emirden murat, fiil-i ilâhîdir. Yani : Ruh, Allah teâlanın fiiliyle, yaratmasıyla vücuda gelmiştir.

Fahr-i Razi Hazretleri Tefsir-i Kebirinde diyor ki “Emir lafzı bazen fiil manasına gelir. - Kulirruhu min emri rabbî- demek “min fiil-i Rabbî” demektir.” Bu cevap delalet ediyor ki : Müşrikler, Hazret-i Peygambere Ruh kadim midir, hâdis midir? diye sormuşlar, ona cevaben: “Hayır. Ruh hâdistir, ancak Allah Teâla’nın fiiliyle, tekvin ve icadıyla husule gelmiştir” diye cevap verilmiştir.

Velhasıl: Mademki ruh bir mahluktur, o halde ruh, emr-i ilâhî ile vücuda gelmiş bir hâdisten

ibarettir. Bu halde ruh Hâşâ Allah'tan bir cüz değildir. Hâşâ Allah Teâla gibi kadim değildir. Belki Allah'ımızın kudretiyle vücuda gelmiş olan âlemlerden bir cüzdür.

Ezcümle Akaid-i Nesefiyye haşiyesinde deniliyor ki : "Allah Teâla'dan başka olan mütecanis mevcudattan her birine Âlem deniliyor. Âlem-i tabiat, âlem-i nefis, âlem-i akil gibi."

Binaenaleyh ruhlar da bir âlem demek olduğundan ya cisimdirler ya cevherdirler veya arazdırlar. Ruhun bizzat kaim bir varlığa mali olduğu sabit bulunduğundan ona araz denilemez. O halde ruh, ya cisimdir veya cevherdir. Bu ikiden hâlî olamaz. Fakat bunlardan birini kat'î surette tayin etmek bizim için mümkün değildir. Şu kadar var ki, ruh âlemden bir cüz olduğundan eşyadan madud, bu cihetle mümkün mertebe insanlarca da malum bulunmuş olur. Nitekim ilm-i kelâmda : "Eşyanın hakikatleri sabit, onlara vukuf ise mütehakkiktir." denilmiştir. Maahâzâ ruhun künhüne, mahiyetine bihakkın vukuf beşeriyet için kâbil değildir, bunu yalnız Cenab-ı Hak bilir" denildiği de malumdur. Fakat bundan maksat, ruhun tamamen künhünü, hakikatini, bütün hasayisini bilmenin zat-ı uluhiyyete mahsus olduğunu beyandır. Yoksa ruhun hiçbir vech ile bilinemeyeceğini beyan değildir. Nitekim bir çok tefsirlerde, ilm-i kelâma ait kitaplarda ruha dair bir hayli malumat vardır. Bu eserlerde ruhların birer cism-i latif veya birer cevher-i mücerret olduğunda kâil olan bir çok zevatın isimleri mukayyet bulunmaktadır.

Ezcümle Tefsir-i Kebir'de şöyle yazılıdır "Denilmiştir ki ruhlar nuranî, semavî, latifetü'l-cevher, güneşin ziyası tabiatını haiz ecsamdan ibarettir. Ruh, tehallülü, tebeddülü, teferruku kabul etmez. Bu söz, kavî ve şerif bir mezheptir. Bunda teemmül vaciptir. Çünkü bu, ahvali hayat hakkında kütüb-i ilâhiyyede vârid beyanata şiddetle mutabıktır." Diğer bir kısım zevata göre de ruh, ecsam cinsinden olmayan bir cevherdir. Belki o bir kudsî cevher-i mücerrettir. Bil ki, bir çok ârif, mükâşefe ve müşahede ehli olan zatlar bu kavil üzerine ısrar etmiş, bu mezhebe cezmen kâil olmuşlardır. (Tefsir-i Kebir)

İmam-ı Âzam hazretlerinin "Bilmiyorum." dediği kat'iyen sabit değildir. Fakat sabit olsa da o zatın bilmiyorum demesi, ruha cisim veya cevher itlak edilmesinin memnuîyyetine delalet etmez. Bu ifadesi ruhun künhüne, bütün evsafına müttali' olmadığını bir itiraftan ibaret olabilir. Nitekim birçok müctehidler, bhusus İmam Malik hazretleri kendilerine sorulan bir kısım meseleler hakkında "Lâ Edrî." buyurmuşlardır. Bu söz, o meselelerin haddi zatinde kabil-i idrak olmadığını göstermez. Öyle olsaydı "Lâ Yüdrâ = Bilinmez" demek lazım gelirdi.

Velhasıl, eğer ruhun bilinmesi asla kabil olmasa idi bir çok Eâzım-ı Ümmet ruh hakkında bir çok beyanatta bulunmazlardı, ruhiyat, ilm-u nef nâmiyle bir ilim tedvin edilmiş olmazdı.

İstanbul Müftüsü Ömer Nasuhi Bilmen